

Пацкан В.В.,
 д-р юрид. наук, доцент,
 професор кафедри адміністративного, фінансового
 та інформаційного права,
 Ужгородський національний університет

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНКІВСЬКИЙ СОЮЗ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄДИНОГО НАГЛЯДОВОГО МЕХАНІЗМУ

Patskan V.V.,
 dr.sc.(law), assoc. prof., professor at the department of
 administrative, financial and information law,
 Uzhhorod National University

THE EUROPEAN BANKING UNION: FEATURES OF THE LEGAL REGULATION OF THE SINGLE SUPERVISORY MECHANISM

Постановка проблеми. 29 червня 2012 року глави держав і урядів єврозони вирішили створити Європейський банківський союз. Європейський банківський нагляд, створений у рамках Європейського центрального банку (ЄЦБ), є одним із важливих елементів, іншими є європейські банківські санкції та європейське страхування депозитів. Європейський банківський нагляд почав повноцінно працювати 4 листопада 2014 року. Створення такого механізму стало важливим кроком у зміцненні стабільності банківської системи ЄС. Єдиний наглядовий механізм забезпечує послідовний підхід до банківського нагляду, що підвищує довіру до банківської системи та зменшує фрагментацію фінансового ринку. Він також сприяє кращому управлінню ризиками та більш ефективному розподілу капіталу в межах банківського сектору ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним підґрунтям дослідження слугували праці провідних вітчизняних та європейських науковців-правників, зокрема В. Бабіша, Е. Гайніша, Л. Драгоміра, О. Драчова, Н. Ментух, М. Сідака, Е. Ферана та ін., які здійснили ґрунтовний аналіз організаційно-правових засад функціонування Банківського союзу ЄС та діяльності кредитних установ в межах європейського правового простору.

Дослідження свідчать про те, що Єдиний наглядовий механізм (ЄНМ) є ключовим елементом Європейського банківського союзу, спрямованим на забезпечення стабільності та ефективності банківського сектору ЄС. Правове регулювання ЄНМ базується на поєднанні централізованого нагляду з боку ЄЦБ та співпраці з національними органами, що дозволяє забезпечити ефективний контроль за банківською діяльністю. Для України, яка прагне до євроінтеграції, вивчення досвіду ЄС у сфері банківського нагляду та адаптація відповідних правових норм є надзвичайно актуальними завданнями.

Аналіз останніх досліджень показує, що ЄБС залишається амбітним проектом, який потребує подальшого розвитку, зокрема в напрямі EDIS, а також може слугувати орієнтиром для України в процесі євроінтеграції через адаптацію кращих практик банківського нагляду та управління ризиками.

Постановка завдання. Мета статті – дослідження концептуальних засад формування Банківського союзу ЄС, визначення його цільового призначення, аналіз основних структурних елементів його архітектури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Європейський банківський нагляд (також відомий як Єдиний наглядовий механізм, або SSM) багато в чому є наріжним каменем Європейського банківського союзу, який, мабуть, є найамбітнішим європейським проектом структурної реформи за останні десять років [1, с. 12]. 29 червня 2012 року було зроблено перше рішуче політичне оголошення про започаткування банківського союзу. За словами президента Європейського центрального банку Маріо Драгі, було зроблено вирішальний крок, необхідний для запуску програми прямих грошових операцій ЄЦБ (Outright Monetary Transactions, ОМТ). Ця програма стала ключовим інструментом для стабілізації фінансових ринків і завершення наскладнішого та найбільш хаотичного етапу кризи єврозони, що дозволило уникнути її подальшої ескалації.

15 жовтня 2013 року набув чинності Регламент SSM (Регламент Ради (ЄС) № 1024/2013), односторонньо схвалений усіма державами-членами Європейського Союзу, включно з тими, що не входять до зони євро. Цей документ став першим кроком до створення банківського союзу в ЄС,

закріпивши правові основи для єдиного механізму нагляду (Single Supervisory Mechanism, SSM) під егідою Європейського центрального банку. Згодом, 15 липня 2014 року, було прийнято Регламент Єдиного механізму врегулювання (Single Resolution Mechanism, SRM) (Регламент (ЄС) № 806/2014), який доповнив SSM, створивши комплексну систему для управління банківськими кризами та забезпечення фінансової стабільності в єврозоні [2].

Європейський банківський нагляд був логічним першим кроком для банківського союзу, оскільки ключові зацікавлені сторони, не в останню чергу уряд Німеччини, бачили нейтральну та центральну точку нагляду за всіма банками в системі як передумову для будь-яких подальших кроків, які можуть включати розподіл фінансових ризиків. Таким чином, неминучим стало те, що друге важливе політичне рішення, оголошене 29 червня 2012 року, щодо можливості прямої рекапіталізації банків за допомогою Європейського стабілізаційного механізму (European Stability Mechanism, ESM), було тісно пов'язане з першим кроком у створенні банківського союзу. Зокрема, це рішення передбачало, що пряма рекапіталізація банків стане можливою лише після встановлення ефективного єдиного механізму нагляду (Single Supervisory Mechanism, SSM) під егідою Європейського центрального банку (ЄЦБ), що було реалізовано з прийняттям Регламенту SSM у жовтні 2013 року [3]. У той час як перспективи прямої рекапіталізації ESM згодом були зведені до точки майже безглуздої, а акцент було зміщено на правила резервного фінансування, щоб мінімізувати державні витрати майбутніх банківських криз, ефективний європейський банківський нагляд залишається ключовим елементом для подальшого розвитку банківського союзу та досягнення його повноцінної реалізації, зокрема в контексті поточних дискусій щодо пропозиції Європейської Комісії про створення Європейської схеми страхування депозитів (EDIS) [4].

Аргументи на користь переходу банківської політики на європейський рівень почалася задовго до кризи в єврозоні [5]. Однак саме ця криза, а саме те, що зараз широко відоме як порочне коло «банк-суверен», змусило лідерів єврозони спільно прийняти рішення про створення банківського союзу наприкінці червня 2012 року [6, с. 6].

Це неминуче тягне за собою значний розподіл ризиків, хоча й неявний, оскільки системні банківські кризи можуть статися, і уряди не можуть залишити їх без уваги. Для стримування морального ризику необхідною умовою такого розподілу ризиків є організація банківського нагляду на рівні єврозони.

Пропозиція Європейської комісії щодо регламенту SSM була опублікована 12 вересня 2012 року, менш ніж через три місяці після початкового політичного імпульсу в кінці червня. Він був прийнятий Радою 13 грудня 2012 року і, після деякої зупинки в Європейському парламенті та трилового процесу, нарешті введений в дію 15 жовтня 2013 року.

Невдовзі після цього розпочався банківський нагляд ЄЦБ з інтенсивним набором персоналу протягом 2014 року та одночасною роботою над комплексним оцінюванням 130 банківських груп у єврозоні, включаючи перевірку якості активів (AQR) і стрес-тест. Результати цього оцінювання були опубліковані 26 жовтня 2014 року, за кілька днів до того, як 4 листопада ЄЦБ перебрав на себе свої наглядові повноваження [7, с. 29].

Комплексне оцінювання 2014 року призвело до скоригування активів розглянутих банків у бік зменшення на 48 мільярдів євро, або 2,2 відсотка їхніх активів на той час. Сума їхніх непрацюючих кредитів (NPE) була збільшена на 136 мільярдів євро, оскільки визначення NPE були гармонізовані. Проведене оцінювання виявило дефіцит капіталу для 25 банків станом на кінець 2013 року на загальну суму 25 мільярдів євро. В абсолютному вираженні Італія з 9,7 млрд євро та Греція з 8,7 млрд євро мали найбільший дефіцит капіталу. У відсотковому відношенні активів, зважених за ризиком, країнами з найбільшою нестачею капіталу були Кіпр (6 відсотків), Греція (4 відсотки), Португалія та Італія (по 1 відсотку).

Відповідно до Регламенту SSM, ЄЦБ є єдиним органом ліцензування для всіх банків у єврозоні; він також має виключні повноваження затверджувати зміни власності та нове керівництво. ЄЦБ забезпечує дотримання наглядових законів і правил, які значною мірою гармонізовані на рівні ЄС і відомі як «єдиний звід правил». Єдиний нормативний документ, серед іншого, визначає вимоги до капіталу та ліквідності банків.

Відповідне законодавство ЄС включає Регламент про вимоги до капіталу (CRR, (EU) № 575/2013) і чотири послідовні Директиви щодо вимог до капіталу (CRD), остання з яких була прийнята в 2013 році (2013/36/EU).

Так, відповідно до Регламенту ЄЦБ, на Банк покладені конкретні завдання щодо політики, пов'язаної з пруденційним надглядом за кредитними установами, з метою сприяння безпеці та надійності кредитних установ та стабільності фінансової системи в межах Союзу та кожної держави-члена, з повною врахуванням і обов'язок дбати про єдність і цілісність внутрішнього ринку на основі рівного ставлення до кредитних установ з метою запобігання регулятивному арбітражу [8].

Зазначається, що одним з ключових напрямків діяльності ЄЦБ є його співпраця з ЕВА, ESMA, EIOPA (Європейське банківське управління, Європейське управління цінних паперів і ринків і Європейське управління страхування та професійних пенсій відповідно) та Європейською радою

системних ризиків (ESRB), а також іншими органами, які є частиною Європейської системи фінансового нагляду, які забезпечують належний рівень регулювання та нагляду в Союзі.

ЄЦБ також бере участь у Наглядній раді Європейського банківського управління та у разі необхідності ЄЦБ укладає меморандуми про взаєморозуміння з компетентними органами держав-членів, відповідальними за ринки фінансових інструментів. Такі меморандуми надаються Європейському Парламенту, Раді та компетентним органам усіх держав-членів.

Відповідно до положень Регламенту, ЄЦБ тісно співпрацює з будь-яким механізмом державної фінансової допомоги, включаючи Європейський фонд фінансової стабільності (EFSF), зокрема, якщо такий механізм надав або може надати пряму або непряму фінансову допомогу кредитній установі.

У рамках статті 6 ЄЦБ має виключну компетенцію виконувати, з метою пруденційного нагляду, низку завдань по відношенню до всіх кредитних установ, заснованих у державах-учасницях.

Так, ЄЦБ уповноважений надавати дозвіл кредитним установам і відкликати повноваження кредитних установ відповідно. Ці повноваження, як зазначено в статті 14, дозволяють ЄЦБ контролювати входження в банківський сектор, оцінюючи, чи відповідають потенційні кредитні установи необхідним нормативним вимогам і пруденційним стандартам. Процес авторизації передбачає комплексне оцінювання різних факторів, включаючи достатність капіталу, системи управління ризиками та структури управління кредитними установами. ЄЦБ може відкликати дозволи, якщо установи не дотримуються нормативних вимог або створюють ризики для фінансової стабільності. Ці наглядові повноваження мають вирішальне значення для підтримки цілісності та стабільності європейської банківської системи, гарантуючи, що в рамках валютного союзу працюють лише кваліфіковані установи.

Повноваження ЄЦБ щодо оцінювання повідомлень про придбання та відчуження істотних пакетів акцій є критично важливою наглядовою функцією для підтримки стабільності банківського сектора. Це повноваження дозволяє ЄЦБ оцінювати та затверджувати зміни у структурі власності кредитних установ, коли вони досягають певних порогових значень, визначених як кваліфіковані пакети акцій. Процес оцінювання передбачає аналіз придатності потенційних покупців, у тому числі їхню фінансову надійність, стратегічні плани та потенційний вплив на пруденційне управління установи. Однак ці повноваження виключають сценарії, пов'язані з процедурами врегулювання банків, де перевагу можуть мати інші нормативні рамки та повноваження. Критерії оцінювання створені для того, щоб гарантувати, що зміни в структурах власності не ставлять під загрозу надійне та розумне управління кредитними установами та не створюють ризиків для фінансової стабільності. Ці наглядові повноваження здійснюються відповідно до статті 15, яка встановлює конкретні процедури та вимоги до процесу оцінювання.

Повноваження ЄЦБ щодо забезпечення дотримання пруденційних вимог охоплюють кілька важливих сфер банківського нагляду, зосереджуючись на підтримці стабільності та стійкості кредитних установ. Вимоги до власного капіталу становлять фундаментальний аспект, який зобов'язує банки підтримувати адекватний рівень капіталу відносно їхніх активів, зважених за ризиком, таким чином забезпечуючи їх здатність покривати потенційні збитки. У контексті сек'юритизації ЄЦБ контролює процес, за допомогою якого банки перетворюють неліквідні активи в придатні для продажу цінні папери, забезпечуючи дотримання вимог щодо утримання ризиків і зобов'язань щодо прозорості. Великі ліміти ризику контролюються, щоб запобігти надмірній концентрації ризику для окремих контрагентів або груп пов'язаних контрагентів, сприяючи диверсифікації портфелів банків. Нагляд за ліквідністю зосереджується на тому, щоб банки підтримували достатню кількість високоякісних ліквідних активів для виконання короткострокових зобов'язань, особливо під час стресових сценаріїв. Вимоги до коефіцієнта левериджу доповнюють вимоги до капіталу, що базуються на оцінці ризику, забезпечуючи незважену міру достатності капіталу банку. Зобов'язання щодо звітності та публічного розкриття інформації забезпечують прозорість у банківському секторі, дозволяючи учасникам ринку та наглядовим органам ефективно оцінювати фінансовий стан установ та практику управління ризиками.

ЄЦД також наділений повноваженнями проводити наглядові перевірки, у тому числі, де це доцільно, у координації з ЕВА, стрес-тести та їх можливу публікацію, щоб визначити, чи механізми, стратегії, процеси та механізми, запроваджені кредитними установами, і власні кошти, що знаходяться в цих установах, забезпечують раціональне управління та покриття їхніх ризиків, а також на підставі такого наглядового перегляду встановлювати кредитним установам особливі додаткові вимоги до власних коштів, спеціальні вимоги до публікації, особливі вимоги щодо ліквідності та інші заходи, якщо це спеціально надано компетентним органам відповідне право Союзу.

До повноважень ЄЦБ належить здійснення нагляду на консолідованій основі за материнськими установами кредитних організацій, заснованих в одній із держав-учасниць банківського союзу. Це включає нагляд за фінансовими холдинговими компаніями та змішаними фінансовими холдинговими компаніями. Крім того, ЄЦБ бере участь у надгляді на консолідованій основі через колеги наглядових органів, при цьому забезпечуючи можливість національним компетентним органам брати участь у роботі цих колегій як спостерігачам, зокрема у випадках, коли материнські компанії розташовані за межами держав-учасниць банківського союзу.

Роль ЄЦБ у додатковому нагляді за фінансовими конгломератами є складною наглядовою функцією, яка виходить за межі традиційного банківського нагляду й охоплює ширші структури фінансових груп. Призначаючись координатором, ЄЦБ бере на себе відповідальність за нагляд за консолідованим фінансовим становищем конгломератів, особливо зосереджуючись на достатності капіталу на рівні групи, щоб запобігти багаторазовому використанню капіталу в різних фінансових секторах. Ця наглядова функція передбачає моніторинг внутрішньогрупових транзакцій, концентрації ризиків і механізмів внутрішнього контролю всередині фінансових конгломератів, щоб переконатися, що вони не становлять системних ризиків для фінансової стабільності. Призначення ЄЦБ координатором відповідає конкретним критеріям, викладеним у законодавстві ЄС, враховуючи такі фактори, як відносна важливість різних організацій фінансового сектора в конгломераті та їх географічний розподіл між державами-членами. У цій якості ЄЦБ координує роботу з іншими відповідними наглядовими органами для забезпечення комплексного нагляду за фінансовими конгломератами, сприяння обміну інформацією та сприяння конвергенції нагляду в різних фінансових секторах.

Крім того, до наглядових обов'язків ЄЦБ входить нагляд за планами відновлення, розробленими кредитними установами, які служать стратегічною основою для вирішення потенційних сценаріїв фінансової кризи. Діючи як консолідуючий наглядовий орган для банківських груп, ЄЦБ має повноваження впроваджувати заходи раннього втручання, якщо установа не відповідає пруденційним вимогам або демонструє ознаки потенційної невідповідності. Ці повноваження на раннє втручання дозволяють ЄЦБ вимагати від установ впровадження конкретних заходів, таких як зміни бізнес-стратегій, механізмів управління або операційних структур, щоб запобігти подальшому погіршенню їхнього фінансового становища. ЄЦБ може вимагати проведення структурних змін у кредитних установах, якщо це необхідно для запобігання фінансовому стресу чи банкрутству, хоча ці повноваження суворо обмежені випадками, чітко визначеними законодавством Союзу для компетентних органів. Важливо, що хоча ЄЦБ може вимагати профілактичних структурних змін, його повноваження прямо виключають повноваження щодо врегулювання, які залишаються під юрисдикцією призначених органів урегулювання. Це забезпечує чітке розмежування між наглядовими діями, спрямованими на запобігання фінансовим труднощам, і заходами з урегулювання, які вживаються, коли установа стає нежиттєздатною.

Повертаючись до ролі ЄЦБ у SSM, то важливо зазначити, що Єдиний наглядовий механізм (SSM) є фундаментальною опорою європейського банківського нагляду, встановлюючи складну взаємодію між Європейським центральним банком і національними компетентними органами (NCA).

У цій структурі ЄЦБ бере на себе роль центрального координатора, який несе основну відповідальність за забезпечення ефективної роботи SSM і підтримання узгодженості наглядової практики в країнах-учасницях.

Принцип добросовісної співпраці між ЄЦБ і НКО проявляється через структурований діалог, спільні наглядові команди та узгоджені процедури, сприяючи єдиному підходу до банківського нагляду.

Зобов'язання обмінюватися інформацією створює комплексну наглядову мережу, що дозволяє в режимі реального часу обмінюватися відповідними даними, результатами нагляду та виникаючими ризиками між усіма залученими органами.

Ця спільна структура врівноважує централізований європейський нагляд із місцевим досвідом, використовуючи близькість НКО до підконтрольних установ, одночасно забезпечуючи однакове застосування стандартів нагляду в усьому банківському союзі.

Наглядові повноваження ЄЦБ поширюються за межі єврозони завдяки тісній співпраці з державами-членами поза єврозоною, встановлюючи основу для комплексного банківського нагляду в ширшому Європейському Союзі. Це положення дозволяє ЄЦБ виконувати завдання нагляду за кредитними установами в державах-членах, які не входять до єврозони, за умови укладення офіційних угод про співпрацю між ЄЦБ та відповідними національними компетентними органами.

За допомогою цього механізму ЄЦБ може видавати обов'язкові інструкції національним компетентним органам і призначеним органам у державах-членах, які не входять до євро, забезпечуючи послідовне застосування стандартів нагляду за межами єврозони. Ця домовленість суттєво розширює можливості нагляду ЄЦБ, дозволяючи гармонізувати банківський нагляд, поважаючи монетарний суверенітет держав-членів, які не є членами євро, через структуровану систему співпраці, а не прямиий нагляд.

Цей спільний підхід сприяє нормативному зближенню в банківському секторі ЄС, сприяючи фінансовій стабільності та послідовній наглядовій практиці, одночасно визнаючи окремий статус держав-членів за межами валютного союзу.

Призначення ЄЦБ як компетентного органу та уповноваженого органу в державах-учасницях є фундаментальною правовою основою для його наглядового мандату, надаючи йому повні повноваження щодо нагляду в рамках європейської банківської системи.

Це подвійне призначення наділяє ЄЦБ широкими наглядовими та розслідувальними можливостями, дозволяючи йому проводити ретельне оцінювання, інспекції на місці та перевірку документів кредитних установ під його юрисдикцією.

Обсяг цих повноважень конкретно пов'язаний із завданнями, викладеними в статтях 4(1), 4(2) і 5(2) Регламенту ЄЦБ, гарантуючи, що повноваження ЄЦБ залишаються зосередженими на його основних наглядових обов'язках, зберігаючи при цьому чіткі межі юрисдикції. Ця правова база встановлює повноваження ЄЦБ запитувати інформацію, проводити розслідування та впроваджувати наглядові заходи, створюючи надійний механізм для забезпечення дотримання пруденційних вимог і підтримки фінансової стабільності.

Застереження про виняткову мету призначення підкреслює цілеспрямований характер цих повноважень, запобігаючи потенційним конфліктам з іншими регуляторними функціями, одночасно забезпечуючи, що ЄЦБ володіє достатніми повноваженнями для ефективного виконання свого наглядового мандату.

Висновки з проведеного дослідження. Європейський банківський союз, створений у 2012 році, став важливим кроком у розвитку європейської фінансової інтеграції. Єдиний наглядовий механізм (SSM) під керівництвом ЄЦБ забезпечує ефективний та уніфікований підхід до банківського нагляду в єврозоні. Структура співпраці між ЄЦБ та національними компетентними органами створює збалансовану систему, що поєднує централізований європейський нагляд із локальною експертизою. Важливим аспектом є можливість поширення наглядових повноважень ЄЦБ за межі єврозони через механізм тісної співпраці, що сприяє гармонізації банківського нагляду в усьому ЄС. Подвійне призначення ЄЦБ як компетентного та уповноваженого органу забезпечує широкі наглядові та розслідувальні можливості, необхідні для ефективного виконання його мандату. Чітке розмежування повноважень та цільове призначення наглядових функцій ЄЦБ створюють надійну основу для забезпечення фінансової стабільності та уніфікованої наглядової практики в європейському банківському секторі. Для України, яка прагне до євроінтеграції, вивчення та адаптація досвіду функціонування Банківського союзу ЄС є важливим кроком у процесі гармонізації банківського законодавства та практики з європейськими стандартами.

Література

1. Véron N. Europe's radical banking union. Bruegel essay and lecture series. 2015. 64 p.
2. Regulation (EU) No 806/2014 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2014 establishing uniform rules and a uniform procedure for the resolution of credit institutions and certain investment firms in the framework of a Single Resolution Mechanism and a Single Resolution Fund. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/806/oj> (дата звернення: 19.01.2025).
3. Euro Area Summit Statement. *Council of the European Union*. 2012. URL: <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/2065474/605684/c82be89facfb1dddd60c5a3fe41bb5f2/2012-06-29-eu-gipfelerklaerung-englisch-data.pdf?download=1> (дата звернення: 19.01.2025).
4. A stronger Banking Union: New measures to reinforce deposit protection and further reduce banking risks. *European Commission – Press release*. 2015. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_15_6152/IP_15_6152_EN.pdf (дата звернення: 19.01.2025).
5. Schoenmaker D. Banking Supervision and Lender of Last Resort in EMU. *European Economic and Monetary Union: The Institutional Framework* / M. Andenas, L. Gormley, C. Hadjiemmanuil and I. Harden (eds). Kluwer International, London, 1997.
6. Pisani-Ferry J., Sapir A., Véron N., Wolff G. What kind of European Banking Union? *Policy Contribution*. 2012. № 12. Bruegel. 12 p.
7. ECB Annual Report on supervisory activities 2015. European Central Bank, Frankfurt. 2016. URL: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/other-publications/annual-report/pdf/ssm.ar2015.en.pdf> (дата звернення: 19.01.2025).
8. Council Regulation (EU) No 1024/2013 of 15 October 2013 conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions. URL: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1024/oj> (дата звернення: 19.01.2025).

References

1. Véron, N. (2015), Europe's radical banking union. Bruegel essay and lecture series, 64 p.
2. European Parliament and Council of the European Union (2014), Regulation (EU) No 806/2014 of the European Parliament and of the Council of 15 July 2014 establishing uniform rules and a uniform procedure for the resolution of credit institutions and certain investment firms in the framework of a Single Resolution Mechanism and a Single Resolution Fund, available at: <http://data.europa.eu/eli/reg/2014/806/oj> (access date January 19, 2025).

3. Council of the European Union (2012), Euro area summit statement, available at: <https://www.bundesregierung.de/resource/blob/2065474/605684/c82be89facb1dddd60c5a3fe41bb5f2/2012-06-29-eu-gipfelerklaerung-englisch-data.pdf?download=1> (access date January 19, 2025).

4. European Commission (2015), A stronger Banking Union: New measures to reinforce deposit protection and further reduce banking risks, available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_15_6152/IP_15_6152_EN.pdf (access date January 19, 2025).

5. Schoenmaker, D. (1997), Banking supervision and lender of last resort in EMU. In: Andenas, M., Gormley, L., Hadjiemmanuil, C. and Harden, I. (Eds.), European Economic and Monetary Union: The institutional framework, Kluwer International, London, UK.

6. Pisani-Ferry, J., Sapir, A., Véron, N. and Wolff, G. (2012), What kind of European Banking Union? *Policy Contribution*, no. 12, 12 p.

7. European Central Bank (2016), ECB annual report on supervisory activities 2015, available at: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/other-publications/annual-report/pdf/ssm.ar2015.en.pdf> (access date January 19, 2025).

8. Council of the European Union (2013), Council Regulation (EU) No 1024/2013 of 15 October 2013 conferring specific tasks on the European Central Bank concerning policies relating to the prudential supervision of credit institutions, available at: <http://data.europa.eu/eli/reg/2013/1024/oj> (access date January 19, 2025).

Пацкан В.В.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНКІВСЬКИЙ СОЮЗ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЄДИНОГО НАГЛЯДОВОГО МЕХАНІЗМУ

Мета. Дослідження концептуальних засад формування Банківського союзу ЄС, визначення його цільового призначення, аналіз основних структурних елементів його архітектури.

Методика дослідження. У ході дослідження було використано комплекс методів наукового пізнання, котрі дали змогу забезпечити системність і обґрунтованість дослідження. Абстрактно-логічний метод – для узагальнення інформації з різних джерел і створення комплексного уявлення про досліджувану проблематику, формування теоретичних висновків і узагальнень стосовно особливостей правового регулювання єдиного наглядового механізму Європейського банківського союзу; аналізу та синтезу – для характеристики діяльності правового регулювання правового регулювання; монографічний метод – для детального вивчення результатів дослідження, зокрема аналізу нормативно-правової бази. Поєднання вищезазначених методів сприяло досягненню мети дослідження та виконанню всіх поставлених завдань у логіці сучасної правової доктрини та з урахуванням вимог до *acquis communautaire*.

Результати дослідження. У межах дослідження проаналізовано інституційну структуру та функціональне наповнення Європейського банківського союзу (ЄБС), акцентуючи увагу на ключовому елементі його архітектури – Єдиному наглядовому механізмі, котрий діє під егідою Європейського центрального банку (ЄЦБ). Встановлено, що Єдиний наглядовий механізм виконує центральну роль у забезпеченні стабільності банківської системи Єврозони, зокрема через концентрацію наглядових повноважень за найбільшими фінансовими установами. Проаналізовано розмежування компетенцій між ЄЦБ та національними наглядовими органами країн-учасниць, що забезпечує багаторівневу систему контролю за банківською діяльністю. Виявлено сильні сторони Єдиного наглядового механізму, зокрема його незалежність, централізований підхід до прийняття рішень та високий рівень професійної експертизи.

Наукова новизна результатів дослідження. Доведено причинно-наслідковий зв'язок між формуванням Європейського банківського союзу та підвищенням рівня стабільності банківської системи Європейського Союзу, що, на відміну від існуючого підходу, дає змогу забезпечити ефективну уніфікацію стандартів нагляду та регулювання, зменшивши системні ризики. Удосконалено підходи до аналізу ролі Єдиного наглядового механізму (SSM), що дозволило розкрити специфіку подвійного мандата Європейського центрального банку (ЄЦБ), який поєднує централізовану координацію банківського нагляду з використанням локального інституційного потенціалу національних регуляторів. Набула подальшого розвитку концепція інтеграції наглядових функцій, що сприяє підвищенню ефективності управління фінансовими кризами в умовах сучасних викликів.

Практична значущість результатів дослідження. Результати дослідження мають практичну цінність для України, оскільки розкривають правові засади та механізми банківського нагляду в рамках Європейського банківського союзу, що може бути використано для адаптації національного законодавства до європейських стандартів у процесі євроінтеграції. Встановлені особливості співпраці ЄЦБ із національними органами та механізм тісної співпраці для країн поза межами Єврозони надають Україні модель для гармонізації наглядових практик і посилення стабільності банківської системи.

Ключові слова: Європейський банківський союз, банківський надгляд, Європейський центральний банк, євроінтеграція, фінансова стабільність.

Patskan V.V.

THE EUROPEAN BANKING UNION: FEATURES OF THE LEGAL REGULATION OF THE SINGLE SUPERVISORY MECHANISM

Purpose. The aim of the article is to study the conceptual foundations of the EU Banking Union, to determine its purpose, to analyse the main structural elements of its architecture.

Methodology of research. In the course of the study, a set of methods of scientific cognition was used, which made it possible to ensure the consistency and validity of the research. The abstract and logical method was used to summarize information from various sources and create a comprehensive view of the issues under study, to formulate theoretical conclusions and generalizations regarding the specifics of legal regulation of the single supervisory mechanism of the European Banking Union; analysis and synthesis were used to characterize the activities of legal regulation of legal regulation; the monographic method was used for a detailed study of the research results, in particular, the analysis of the regulatory framework. The combination of the aforementioned methods contributed to the achievement of the research objective and fulfilment of all the tasks set out in the logic of modern legal doctrine and taking into account the requirements of the *acquis communautaire*.

Findings. The study analyses the institutional structure and functional content of the European Banking Union (EBU), focusing on the key element of its architecture - the Single Supervisory Mechanism (SSM), which operates under the auspices of the European Central Bank (ECB). The author establishes that the Single Supervisory Mechanism plays a central role in ensuring the stability of the Euro area banking system, in particular, through the concentration of supervisory powers over the largest financial institutions. The author analyses the division of competencies between the ECB and the national supervisory authorities of the member states, which ensures a multi-level system of control over banking activities. The strengths of the Single Supervisory Mechanism are identified, in particular, its independence, centralized approach to decision-making and high level of professional expertise.

Originality. The author proves the causal relationship between the formation of the European Banking Union and the increase in the stability of the banking system of the European Union, which, unlike the existing approach, allows for effective unification of supervision and regulation standards, reducing systemic risks. The approaches to analysing the role of the Single Supervisory Mechanism (SSM) were improved, which allowed to reveal the specifics of the dual mandate of the European Central Bank (ECB), which combines centralized coordination of banking supervision with the use of local institutional capacity of national regulators. The concept of integration of supervisory functions was further developed, which contributes to the efficiency of financial crisis management in the face of current challenges.

Practical value. The results of the study are of practical value for Ukraine, as they reveal the legal framework and mechanisms of banking supervision within the European Banking Union, which can be used to adapt national legislation to European standards in the process of European integration. The established peculiarities of the ECB's cooperation with national authorities and the mechanism of close cooperation for countries outside the euro area provide Ukraine with a model for harmonizing supervisory practices and strengthening the stability of the banking system.

Key words: European Banking Union, banking supervision, European Central Bank, European integration, financial stability.